

HISTÒRIA D'ESPANYA DEL SEGLE XX (I)

Codi: **28833 (grup 1)**

Professor/a: **Martí Marín**

Curs: **2009-2010 (2n quadrimestre)**

Tipus d'assignatura: **Optativa**

Número de crèdits: **6**

Objectius: L'estudiant hauria d'assolir un coneixement bàsic dels esdeveniments i processos que marcaren la primera part del segle XX a Espanya, des de la crisi del 1898 fins a l'acabament de la Guerra Civil, així com de la complexitat de les interpretacions ideològiques i historiogràfiques d'aquests fets. L'estudiant haurà de ser capaç d'analitzar críticament materials que tinguin a veure amb el contingut de l'assignatura, ja es tracti de fonts (primaris) o d'elaboracions (secundaris).

Temari:

1. Introducció: continuïtats i discontinuïtats, tòpics i interpretacions sobre el període. El sistema polític: model liberal/model democràtic/model autoritari. El sistema econòmic: un capitalisme relativament avançat. La societat del primer terç del segle: diversitat, complexitat, modernització.

2. La monarquia liberal, 1898-1923. El joc polític del període liberal: els partits dinàstics i les diferents oposicions i alternatives (reformisme, republicanisme, regionalisme, tradicionalisme, socialdemocràcia, anarquisme). Els conflictes socials: sindicats i patronal; la lluita per la propietat de la terra; autonomisme i centralisme; clericalisme i anticlericalisme; militarisme i antimilitarisme.

3. La dictadura de Primo de Rivera, 1923-1930. L'experiment autocràtic en el context d'entreguerres. Les bases socials i polítiques de la dictadura. La transformació de les oposicions sota la dictadura. Evolució política del període. L'aparent congelació dels conflictes socials. La crisi: de dictador en dictador fins a la democràcia.

4. La II República, 1931-1936. Un període democràtic. L'estructura de partits i l'evolució política en el bienni reformador, 1931-33. L'estructura de partits i l'evolució política en l'anomenat *bienni negre*, 1933-35. Els conflictes socials i polítics en democràcia. Revolució i contrarrevolució: anarquisme, marxisme i feixisme. Sota el signe del Front Popular, 1935-36.

5. La Guerra Civil, 1936-1939. Les tres vessants interpretatives del conflicte civil: el *movimiento nacional* i la *cruzada*, la *guerra fratricida* (*no fue posible la paz* i totes les variants), *guerra i revolució* (antifeixisme, revolucionarisme i frontpopulisme). Un cop d'estat fracassat. Del cop d'estat a la guerra: l'empat tècnic i la pressumpta *no intervenció* internacional. Evolució militar del conflicte. Evolució socio-política del bàndol frontpopulista. Evolució socio-política del bàndol *nacional*.

Bibliografia de lectura obligatòria:¹

1. Introducció.

RIQUER, Borja de; "La feble nacionalització espanyola del segle XIX", dins *Identitats contemporànies: Catalunya i Espanya*, Eumo, Vic, 2000, pp.21-43.

ARCHILÉS, Ferran i MARTÍ, Manuel; "Un país tan extraño como cualquier otro: la construcción de la identidad nacional española contemporánea", dins ROMEO, M.C. i SAZ, I. (eds.), *El Siglo XX. Historiografía e historia*, Publicacions de la Universitat de València, 2002, pp.245-278.

2. La monarquia liberal, 1898-1923.

DE PUELLES, Manuel, "Secularización y enseñanza en España (1874-1917)" i REVUELTA, Manuel, "La recuperación eclesiástica y el rechazo anticlerical en el cambio de siglo" dins J.L.GARCÍA DELGADO (ed.), *Espanya entre dos siglos (1875-1931). Continuidad y cambio, Siglo XXI*, Madrid, 1991, pp.35-48, 191-212 i 213-234, respectivament.

ALVAREZ JUNCO, José, "Redes locales, lealtades tradicionales y nuevas identidades colectivas en la España del siglo XIX" dins ROBLES EGEA, Antonio (comp.), *Política en penumbra. Patronazgo y clientelismo políticos en la España contemporánea*, Siglo XXI, Madrid, 1990, pp.71-94.

¹ La bibliografia bàsica encara podria patir algun canvi en funció d'algun reajustament i de les novetats editorials que es vagin produïnt.

3. La dictadura de Primo de Rivera, 1923-1930.

GÓMEZ NAVARRO, José Luis, "Conclusiones", dins el llibre del mateix autor, *El régimen de Primo de Rivera: reyes, dictaduras y dictadores*, Cátedra, Madrid, 1991, 487-531.

UCELAY, Enric; "Les opcions polítiques bàsiques de l'oposició a la Dictadura de Primo de Rivera, 1923-1931", dins R.AMIGÓ, J.TOUS i E.UCELAY, *Evarist Fàbregas i el seu temps*, Edicions del Centre de Lectura, Reus, 1990, pp.43-85.

4. La II República, 1931-1936.

RAGUER, Hilari; "La «cuestión religiosa» en la Segunda República", DE LA GRANJA, José Luis; "El problema vasco entre los pactos de San Sebastián y Santoña (1930-1937)" i NUÑEZ-SEIXAS, Xose Manoel, "Las paradojas de la cuestión gallega durante la II República" dins EGIDO, Ángeles (ed.), *Memoria de la Segunda República. Mito y realidad*, Centro de Investigación y Estudios Republicanos, Madrid, 2006, p.175-195 i 307-331, respectivament.

JULIÀ, Santos; "Catolicismo frente a laicismo" dins RISQUES, Manel (coord.), *Visca la República!*, Proa, Barcelona, 2007, pp.111-135.

5. La Guerra Civil, 1936-1939.

MORADIELLOS, Enrique, "Ni gesta heroica, ni locura trágica: nuevas perspectivas históricas sobre la Guerra Civil"; CARDONA, Gabriel, "Entre la revolución y la disciplina. Ensayo sobre la dimensión militar de la Guerra Civil" i MORADIELLOS, Enrique, "La intervención extranjera en la guerra civil: un ejército de crítica historiográfica" dins "Dossier: La Guerra Civil", *Ayer*, núm.50, 2003, pp.11-40; 41-53 i 199-232.

JOLY, Maud, "Las violencias sexuadas de la guerra civil española: paradigma para una lectura cultural del conflicto", *Historia Social*, núm.61, 2008, ps.89-107.

Bibliografía básica de consulta:

ÁLVAREZ JUNCO, José; *El Emperador del Paralelo. Lerroux y la demagogia populista*, Alianza, Madrid, 1990.

ÁLVAREZ JUNCO, José; *Mater dolorosa. La idea de España en el siglo XIX*, Taurus, Madrid, 2001.

BALFOUR, Sebastian; *El fin del Imperio Español(1898-1923)*, Crítica, Barcelona, 1997.

BOTTI, Alfonso; *Cielo y dinero. El nacionalcatolicismo en España (1881-1975)*, Alianza, Madrid, 1992.

BROUÉ, Pierre i TÉMIME, Émile; *La revolución y la guerra de España*, 2 vols., FCE, México, 1962.

CARDONA, Gabriel; *El poder militar en la España Contemporánea hasta la Guerra Civil*, Madrid, 1983.

CASANOVA, Julián; *De la calle al frente. El anarcosindicalismo en España (1931-1939)*, Crítica, Barcelona, 1997.

CASANOVA, Julián; *República y Guerra Civil*, vol.8. de J.FONTANA i R.VILLARES (dirs.), *Historia de España*, Crítica/Marcial Pons, Barcelona, 2007.

COBO ROMERO, Francisco; *De campesinos a electores. Modernización agraria en Andalucía, politización campesina y derechización de los pequeños propietarios y arrendatarios. El caso de la provincia de Jaén, 1931-1936*, Biblioteca Nueva, Madrid, 2003.

COMÍN, Francisco et al.; *La Hacienda desde sus ministros. Del 98 a la guerra civil*, Prensas Universitarias de Zaragoza, 2000.

DE LA GRANJA, José Luis; *República y Guerra Civil en el País Vasco. Del pacto de San Sebastián al de Santoña*, IVAP, Oñati, 1990.

DUARTE, Àngel i GABRIEL, Pere.; "Dossier: El republicanismo español", *Ayer*, 39, 2000.

EGIDO, Ángeles (ed.), *Memoria de la Segunda República. Mito y realidad*, Centro de Investigación y Estudios Republicanos, Madrid, 2006.

FONTANA, Josep (ed.); *La II República. Una esperanza frustrada. Actas del congreso Valencia capital de la República (abril 1986)*, Alfons el Magnànim, València, 1987.

GARRABOU, Ramon; BARCIELA, Carlos y JIMÉNEZ BLANCO, José Ignacio (eds.), *Historia agraria de la España contemporánea. 3. El fin de la agricultura tradicional (1900-1960)*, Crítica, Barcelona, 1986.

GÓMEZ NAVARRO, José Luis; *El régimen de Primo de Rivera: reyes, dictaduras y dictadores*, Cátedra, Madrid, 1991.

GONZÁLEZ CALLEJA, Eduardo; *La España de Primo de Rivera. La modernización autoritaria, 1923-1930*, Alianza, Madrid, 2005.

- JACKSON, Gabriel; *La República española y la guerra civil, 1931-1939*, Crítica, Bcn, 1990 [1967].
- MARTÍNEZ CUADRADO, Miguel; *La burguesía conservadora (1874-1931)*, Alianza, Madrid, 1973.
- MORADIELLOS, Enrique; *El reñidero de Europa. Las dimensiones internacionales de la Guerra Civil española*, Península, Barcelona, 2001.
- MORADIELLOS, Enrique; 1936. *Los mitos de la Guerra Civil*, Península, Barcelona, 2004.
- MORALES LEZCANO, Víctor; *El colonialismo hispano-francés en Marruecos (1898-1927)*, Siglo XXI, Madrid, 1976.
- NADAL, Jordi; CARRERAS, Albert i SUDRIÀ, Carles (eds.); *La economía española en el siglo XX. Una perspectiva histórica*, Ariel, Barcelona, 1987.
- PEREIRA, Juan Carlos (coord.); *La política exterior de España (1800-2003)*, Ariel, Barcelona, 2003.
- PRESTON, Paul; *La política de la venganza. El fascismo y el militarismo en la España del siglo XX*, Barcelona, 1997.
- PRESTON, Paul; *La destrucción de la democracia en España: reforma, reacción y revolución en la Segunda República*, Grijalbo, Madrid, 2001 [2a. edició revisada i ampliada el 1994].
- RAGUER, Hilari; *La pólvora y el incienso. La Iglesia y la Guerra Civil española (1936-1939)*, Península, Barcelona, 2001.
- REIG, Ramiro; *Blasquistas y clericales: la lucha por la ciudad en la Valencia de 1900*, Alfons el Magnànim, València, 1986
- REIG, Ramiro; Borja de; *Obrers i ciutadans: blasquisme i moviment obrer. València, 1898-1906, Alfons el Magnànim, València, 1986*
- RIQUER, Borja de; Cambó, entre la monarquia i la República (1930-1932), Base, Barcelona, 2007.**
- RISQUES, Manel (coord.); *Visca la República!*, Proa, Barcelona, 2007.
- SERRANO, Carlos; *Final del Imperio. España, 1895-1898*, Siglo XXI, Madrid, 1984.
- SERRANO, Carlos; *El turno del pueblo. Crisis nacional, movimientos nacionales y populismo en España (1890-1910)*, Península; Barcelona, 2000.
- SHUBERT, Adrian; *Hacia la revolución. Orígenes sociales del movimiento obrero en Asturias, 1860-1934*, Crítica, Barcelona, 1984.
- TAVERA, Susana.; "Dossier: El anarquismo español", *Ayer* 45, , 2002.
- UCELAY, Enric; *La Catalunya populista. Imatge, cultura i política en l'etapa republicana (1931-1939)*, La Magrana, Barcelona, 1982.
- UCELAY, Enric; "La Diputació i la Mancomunitat: 1914-1923", dins B.de RIQUER (ed.); *Història de la Diputació de Barcelona*, vol.2, 1987.
- UGARTE, Javier; *Una nueva Covadonga insurgente. Orígenes sociales de la sublevación de 1936 en Navarra i el País Vasco*, Biblioteca Nueva, Madrid, 1998.
- VALLS, Rafael; *La Derecha Regional Valenciana (1930-1936)*, Alfons el Magnànim, València, 1992.
- VEGA, Eulalia; *Entre revolució i reforma. La CNT a Catalunya (1930-1936)*, Pagès, Lleida, 2004.
- VIÑAS, Ángel; *La soledad de la República. El abandono de las democracias y el viaje hacia la Unión Soviética*, Crítica, Barcelona, 2006.

Bibliografia complementària: Al llarg del curs s'oferirà als/a les estudiants referències bibliogràfiques més precises per temes i períodes, en funció de les necessitats dels treballs i de les consultes que efectuïn per qualsevol altres motiu.

Mètode d'avaluació:

- a) Un examen escrit al final del curs basat en l'anàlisi de materials al 50%. Durant el curs –en hores de tutoria integrada- es faran exercicis d'anàlisi de materials per tal que cada estudiant pugui comprovar l'adequació entre el que pensa que pot ser aquesta part de l'examen i el que ha de ser en realitat. L'examen significarà un 60% de la nota final.
- b) De forma obligatòria es realitzarà un treball, les característiques i les instruccions sobre el qual es donaran a classe oportunament. El treball, del qual s'anirà fent el seguiment al llarg del curs, significarà un 40% de la nota final.

